

İzmir Akdeniz Akademisi'nden / From the Izmir Mediterranean Academy

Tarih Araştırma Seminerleri

DOI 10.32325/iaad.2019.22

Tarih Araştırma Seminerleri projesine, İzmir Akdeniz Akademisi'nce 2016'da düzenlenen Börklüce Mustafa Sempozyumu sırasında katılımcıların tarih bilincine yaklaşımlarında fark edilen eksiklikler zemin oluşturmuştu. Sempozyum sonrasında düzenlenmesine karar verilen Tarih Araştırma Seminerleri'nin üçüncü dönemi, İzmir Akdeniz Akademisi Tarih Koordinasyon birimi tarafından 6 Mart-22 Mayıs 2019 tarihleri arasında "İzmir ve Akdeniz" temasıyla gerçekleştirdi.

Tarih, insan topluluklarını geçmişteki yaşantılarını, birbirleriyle olan ilişkilerini neden-sonuç ilişkisi içinde, yer ve zaman göstererek, belgeler ışığında nesnel olarak inceleyen bir sosyal bilim dalıdır. Tarih bilimi ve bilinci geçmişten günümüze, özellikle çeşitli dönemlerde meydana gelen zihinsel devrimler etkisinde, yeni biçimler olarak her an gelişime açık bir alan olmuştur. Salih Özbaran'ın Akdeniz tarihçisi Fernand Braudel'den alıntıladığı şekilde, "Yalnızca bir tarih, bir tarih metodu yoktur; metotlar, tarihler, merak konuları, görüş açıları vardır; yarın başka merak konuları, başka görüş açıları olacağı gibi".¹ Bu açıdan baktığımızda, süreç içinde tarih biliminin ilerlemeci bir tutumla ve diğer bilim dallarının yarattığı etkilerle ilişkilendirilerek ele alınmaması en büyük problem olmuştur. Bu problem, özellikle Türkiye'deki tarihçilik anlayışıyla ve bu doğrultuda verilen tarih eğitimiyle, toplumun tarih bilimine olan yaklaşımında yanlış algılara neden olmuştur. Toplumun tarih bilinci de, bu yanlış algılar üzerine inşa edilmiştir. Tarih bilincinin genel anlamda, Türkiye'de karşılaştığı bazı sorun-

lar vardır. Bunların birincisi, geçmişteki olay ve durumların dönemin şartları ele alınmadan günün şartlarıyla düşünülmesidir. Bir diğer en büyük sorun, tarihin siyasi ideolojiler çerçevesinde ele alınıp nesnellikten sapıtılarak yorumlanmasıdır. Bu sorunlar yüzünden tarih yaygın bir biçimde "bana göreci" bir tavırla algılanır. Oysaki tarih bilinci geçmişin yaşantılarını bugünün düşüncesiyle yoğurup, geçmiş ve geleceği bilimsel yöntemlerle algılayabilmeyi gerektirir. Bu algıyı düzeltebilmek için toplumda zihni bir dönüşüme ihtiyaç var.

Bu kapsamda üstlenilmesi gereken en büyük sorumluluk, bu bilincin oluşmasını sağlayacak bazı temel hususlarla tarih eğitimi entegre etmektir. Bunların birincisi, bireyin kendini tarihi akışa oturarak olayları ve durumları dönem şartları içinde değerlendirebilme becerisidir. Bu bağlantıyı kurabilen birey, sonraki adımda geçmişte meydana gelenleri nesnel bir biçimde, neden-sonuç ilişkisiyle düşünebilme becerisi kazanacaktır. Birey bu bilinçle tarihe bir kapı aralamış olacaktır.

Fernand Braudel'in tarih anlayışı ile Akdeniz tarihi hakkında bilgiler, "İzmir ve Akdeniz" tarihini daha net anlamlandırmamıza yardımcı olacaktır. Braudel'in 1929'da kurulan ve tarih araştırmacılığına yeni bir boyut getiren Annales ekolü çerçevesinde hazırladığı üç ciltten oluşan *II. Felipe Döneminde Akdeniz ve Akdeniz Dünyası* adlı yapıtının birinci cildinde vurgulanan tarih, coğrafya ya da jeo-tarih kavramıyla, Akdeniz toplumlarının aldığı haller toplumların coğrafyayla ilişkileri bağlamında aktarılmıştır.² Braudel, Akdeniz coğrafyasının farklı iktisadi, siyasi yapıları ve Akdeniz toplumlarının farklı inanç ve kültürleri olmasına rağmen bir bütünlük içinde

1 Salih Özbaran, *Tarih, Tarihçi ve Toplum: Tarihin Çağrışımı, Doğası, Tarihçilik ve Tarih Öğretimi Üstüne Düşünceler* (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1997), 30.

2 Fernand Braudel, *II. Felipe Döneminde Akdeniz ve Akdeniz Dünyası*, 3 cilt, çev. Mehmet Ali Kılıçbay (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2018).

gelişim gösterdiğini savunmaktadır. Buna Akdeniz coğrafyası içinde yer alan İzmir ve Selanik kentleri örnek verilebilir. Bu kentler, tarihsel süreçte farklı imparatorluklar tarafından yönetilmişlerdir. Ancak bu iki kentin toplumsal yapılarında farklılıklar olsa da coğrafya her iki kenti benzeştirmiştir. Toplumun yapısı açısından ele aldığımızda aynı iklimsel koşullara sahip olmaları sonucunda yetiştirilen tarım ürünleriyle bunun sonucunda oluşan sofrta kültürü, kıyı kentleri olmalarıyla gelişen iktisadi anlayış, ulaşım biçimleri ve sosyal hayat öne çıkan benzerlikler arasındadır. Geçmişten günümüze Akdeniz coğrafyası, toplumlar arası etkileşimler sonucunda sınırları aşmış ve genel olarak kültürel bir bütünlük oluşturmuştur.

"Tarih-Bilim" ilişkisi temelinde, tarihsel araştırmaların bilimsel yöntem üzerine oturtulması hedefine yönelik bir programla ilki 2 Şubat-20 Nisan 2017 tarihleri arasında "Her Yaşam Bir Tarihtir" sloganıyla yola çıkarak düzenlenen Tarih Araştırma Seminerleri, 7 Mart-23 Mayıs 2018 tarihleri arasında da tarih biliminin en çok etkileşimde olduğu felsefe, arkeoloji ve iktisat alanlarıyla olan ilişkisini inceledi.

İzmir Akdeniz Akademisi, bu yıl Tarih Araştırmaları Seminerleri ile "İzmir ve Akdeniz" teması kapsamında tarih bilincinin gelişmesine katkıda bulunmayı hedeflemiştir. On iki hafta boyunca haftada bir gün gerçekleşen seminerler yaş, öğrenim durumu ve meslek gözetilmeksizin her kesime açık ve ücretsiz olarak yapılmıştır. Bu seminerlere toplam kırk dokuz kişi katılmış, bunlardan kırk biri devamlılığı sağlayarak sertifikaya hak kazanmıştır. Alanında uzman akademisyenler tarafından yapılan seminerlerin programı şu şekildedir: Doç. Dr. Mehmet Kuyurtar, "Tarih - Tarih Felsefesi - Tarih Bilimi"; Prof. Dr. M. Erdem Özgür, "İktisat ve Tarih"; Dr. Öğretim Üyesi İrfan Kocadaş - "Anadolu'da Tarım ve Hayvancılık Tarihi"; Öğretim Görevlisi M. Ali Demirbaş, "Osmanlı/Cumhuriyet Dönemi Arşiv Kaynakları"; Dr. Öğretim Üyesi Nuri Adıyeke, "Tarihte Akdeniz ve İzmir"; Dr. Öğretim Üyesi Serkan Şavk, "Filmlerdeki

İzmir ve Hareketli Görüntülerin Tarihsel Kaynak Olarak Kullanılması"; Prof. Dr. A. Nühket Adıyeke, "İzmir ve Akdeniz Bağlantısında Adalar: Kaynaklar Yöntemleri"; Dr. Dilek Akyaalın Kaya, "XIX. Yüzyılda Doğu Akdeniz Liman Kentleri"; Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Uhri, "İnsan Aklı Konusunda Bir Arkeoloğa Danışmak Gerekir mi?"; Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi (APİKAM), "Ahmet Piriştina Kent ve Arşivi Müzesi'nde Araştırma Yapmak"; Dr. Araştırma Görevlisi F. Hakan Kaya, "Türkiye'de Arkeoloji ve Koleksiyonerlik"; Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Mehmetefendioğlu, "Yüzüncü Yılında 15 Mayıs 1919 ve İzmir".

Seminerler, farklı yaş gruplarını bir araya getirerek kuşaklar arası bir birliktelik oluşturmuştur. Bu birliktelik katılımcıların farklı meslek deneyimleri ve hayat tecrübeleri ile de şekillenmiştir. Seminerlerin görsel materyaller, APİKAM'ın tanıtılması ve arşiv kaynaklarından faydalanılarak yapılması, seminerin aktif bir şekilde geçmesini sağlamıştır. Katılımcıların "İzmir ve Akdeniz" tarihiyle ilgili bilgilerini öğrenmek amacıyla seminerlerin başında dağıtılan bilgi değerlendirme formları ve sonunda sunulan anket çıktılarına göre seminerler "İzmir ve Akdeniz" tarihine olan merakı arttırmış ve seminerlerin öğretici bir program olduğu vurgulanmıştır. Katılımcıların doldurduğu anketlerde öne çıkan önerilere göre seminer konularının belirli bir kronolojiye göre oluşturulup uygulamalı derslerin çoğaltılması, tarih öğrenimini kolaylaştıracağı gibi Tarih Araştırma Seminerleri'ne olan ilgiyi de arttıracaktır.

Tarih Araştırma Seminerleri düzenlenmeye başladığı 2017'den bu yana kendini yenilemeyi ve farklı tematik kavramsal çerçeveleri uygulamalar ile pekiştirerek tarih öğretiminin tarih bilinci kapsamında geliştirilmesini amaçlamıştır. Bu doğrultuda Tarih Araştırma Seminerleri pek çok bilim dalının kesişmesiyle kendisine bir alan oluşturmuştur.

İlayda Güneş